

Impresos de la Guerra dels Segadors

La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època,
4 volums, a cura de Henry Ettinghausen,
Curial Edicions Catalanes,
Barcelona 1993.

Ara fa pocs mesos, la Universitat de Barcelona va nomenar doctor *honoris causa* J.H. Elliott. En les paraules de rigor, l'hispanista britànic va al·ludir al mestratge de Jaume Vicens Vives. En concret, va elogiar el compromís moral del mestre gironí «per buscar la veritat històrica a pesar de la força dels mites». Elliott hi va dir també que, com havia notat Vicens, «una ciutadania que no és conscient del passat, que ho veu tot blanc o negre, és una ciutadania vulnerable a l'explotació i la pressió política». El postulat no pot ser més precís, i just. Encara que sembli una obvietat, el punt de partida de l'historiador hauria de consistir a prendre com a únic objecte d'estudi la història: la «veritat», que fa lliures els pobles.

Pensem que Elliott se les va haver amb un dels mites més compactes de la historiografia catalana: el de la Guerra dels Segadors. En efecte, al llibre *La revolta catalana*, publicat per primer cop fa una trentena d'anys, va demostrar que un episodi tan aparentment inequívoc com el de la secessió del Principat de la monarquia hispànica (1640-1652) comportava una gran complexitat de fons, política, econòmica, ideològica. Pel que fa al mètode, Elliott va seguir la profilaxi recomanada per Vicens. Des d'aleshores, la manera de fer història a Catalunya —especialment història moderna— ha canviat. Podríem dir que la feina d'arxiu ha complementat, quan no ha suplert franca-

ment, la de biblioteca. I els papers de primera mà, les exegesis més diverses.

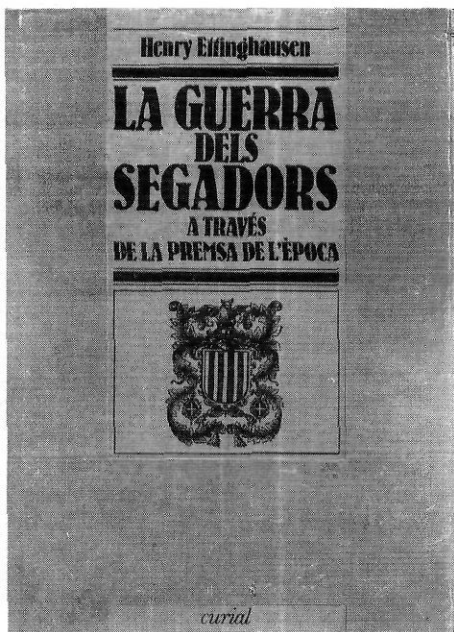
En certa manera, és gràcies a aquest viratge metodològic que avui ens podem felicitar dels quatre volums que, també al voltant dels Segadors, acaba d'editar un altre hispanista britànic, Henry Ettinghausen, a l'empara de Curial, potser l'única editorial del país disposada, ara com ara, a

orientatiu per a la lectura dels 349 textos que componen l'edició. Una guia molt útil, que explica per què s'han seleccionat uns textos i no uns altres.

Ettinghausen justifica la seva tria a partir de la constatació que la Guerra dels Segadors va representar, diu, «el primer gran boom de la premsa catalana». Sens dubte, la pila de documents que se'ns ofereixen fa aquest efecte, tant per la quantitat com per l'ambició dels papers reproduïts. El lector hi confirma, doncs, la sospita que

diversos estudiosos havien apuntat en diverses ocasions: que la producció editorial catalana va experimentar un increment notable durant aquest període (el nombre de relacions impreses a Catalunya gairebé es triplica amb l'esclat de la revolta). Però Ettinghausen només exhuma una part de la producció total. Prescindeix, per exemple, de tot el que són sermons, discursos, edictes, peces literàries, etc., que també van sorgir de la revolta catalana, i se centra exclusivament en les relacions breus, ja siguin impreses a Catalunya (la majoria) o fora (Castella, Portugal, França, Itàlia).

L'interès documental d'aquests fullets resideix no tant en el seu grau d'objectivitat com en la percepció que manifesten dels esdeveniments relatats. Els quatre volums en qüestió s'han de llegir com una antologia de la «propaganda» que va generar la guerra de separació, i de les idees que en van anar derivant: de les «idees dominants» en la societat catalana i europea del moment. Ho veiem ja en el primer text, que narra els estralls perpetrats pels terços

assumir una empresa d'aquestes característiques. Aquí no es tracta, pròpiament, de cap estudi. Fins i tot, es pot pensar que la introducció que en fa les funcions és massa breu (33 pàgines), si la comparem amb les més de mil pàgines facsímils que la segueixen. En els preliminars, de fet, Ettinghausen es limita a donar una guia, un esquema

castellans a la comarca de la Selva (maig de 1640). També ho podem constatar en la descripció de no importa quina empresa bèl·lica, o en la correspondència diplomàtica creuada per reis, ambaixadors, militars. Tot plegat conforma un conjunt d'històries de la història; unes històries fragmentàries, potser anecdòtiques, però segurament tan incidents en la història general com els mateixos fets que expliquen. El blanc, el negre i els claroscurs d'una guerra posats sobre el paper: literaturitzats.

Perquè, com afirma Ettinghausen, «les relacions formen també un gènere literari». Per això, es poden emmarcar, no solament dins la història social o política, sinó també dins la història diguem-ne estètica. El barroc narratiu de les peces fa que, més enllà del reportatge neutral, en puguem valorar les formes, la disposició de l'estil, la creativitat lingüística. I, parlant de llengua, aquest deu ser un dels aspectes primordials de l'edició. Primer de tot, perquè revela una vitalitat rotunda del català, en ple XVII, com a llengua de comunicació escrita; més específicament, com a llengua impresa. No hi ha dubte que el català domina en els fulls distribuïts des del Principat fins al punt que, com sospita Ettinghausen, potser haurem de començar a pensar, ara amb un fonament documental de primer ordre, que la guerra contra la monarquia va incitar l'ús del català en la premsa. Diguem-ho així: va afavorir una certa reacció des de la llengua popular.

Tanmateix, tampoc aquí no ens hauríem de precipitar en el judici. L'alternança, irregular i clarament minoritària, de textos castellans expedits des de les premses catalanes del moment no és pas insignificant. Més aviat ha de fer pensar que, com s'ha dit en diverses bandes, l'associació d'un territori amb una sola llengua, almenys amb una sola llengua literària, no s'activava automàticament. La mostra la tenim en una relació de 1642, en què l'autor s'excusa al lector pel fet d'haver-la fet estampar en castellà, llengua «que tantos millares de razones tienes para aborrecer a los naturales que la hablan, pero como sospecho que negocio de nuevas corre por diversas partes del mundo y por todo él se habla agora de las guerras de nuestra patria oprimida injustamente de castellanos... Por tanto, para que por si acaso ésta llegase a la stampa y corre por algunas provincias entienden todos mejor las crueldades castellanas...», como la lengua castellana corre más que la nuestra por el mundo, para que en todo él se entienda quán crueles, bárbaros y fementidos son nuestros enemigos, hago esta relación en castellano... que no tendrá de falso sino el lenguaje».

El públic manava, com no podia ser d'altra manera. La «propaganda» l'havia de captar, i com més ampli fos, millor. Ara bé: qui integrava aquest públic, en un món majoritàriament analfabet com el català del 600? El lector a què solen apel·lar les relacions de la Guerra dels Segadors era el

receptor individual, ultraminoritari, de l'imprès. Això sobre el paper. El consumidor real, en canvi, devia transcendir la porció irrisòria de la demografia que era capaç de desxifrar un escrit, en català, en castellà, o en el que fos. En enfrontar-nos amb els textos aplegats per Ettinghausen, ens hem de plantejar un tema clau en la història de la cultura moderna d'arreu d'Europa: el de la reproducció de l'escriptura més enllà de les minories alfabetitzades. Una reproducció que es podia donar per vies tan diverses com les de la lectura en veu alta i pública o la transmissió sintètica dels continguts, també de viva veu. Vist des d'aquesta perspectiva, la llengua concreta amb què poden aparèixer els papers que avui llegim perd part de la força de discriminació i d'identificació socials que li podíem imputar. El fet que, poso per cas, un fullet anticastellà, amb peu d'impremta de Barcelona, sigui presentat justament en llengua castellana no necessàriament ha d'implicar una «circulació» en aquest idioma. Qui el llegia sí que havia de ser conscient que el castellà també resultava una llengua escrita, literària, possible; qui escoltava, no. Sabíem que el bilingüisme literari havia «normalitzat» el castellà al Principat de l'edat moderna. El que no sabíem era que la Guerra dels Segadors hagués, en certa manera, desacelerat aquest procés.

August Rafanell

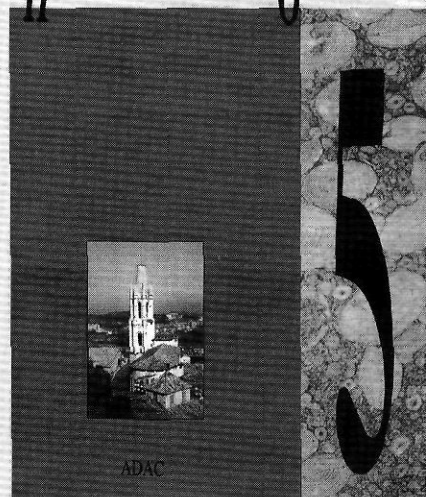
HISTÒRIA DE GIRONA

Girona i la seva història a l'abast de tothom

La història de Girona
editada per l'Ateneu D'Acció Cultural
en fascicles

A la venda a totes les llibreries de Girona

(Subscripcions ADAC, carrer Nov, 21, 17001 GIRONA, tn.: 213838)

novetats – novetats – novetats – novetats

ALBERT, Lluís. *Cançoners de l'Empordà*. Figueres, Edicions el Brau, 1994, 125 pàg.

Annals 1992-1993. Olot, Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i comarca, 1993, 253 pàg.

ALGARRA i BERNABEU, Rafael. *El cavaller de les illes al vent*. Girona, Edicions Matís, 1994, 173 pàg.

ARBONÈS, Jordi. *Ruleta dolça*. Barcelona, Destino, 1994, 190 pàg.

ARNALL i JUAN, M. Josepa; PONS i GURÍ, Josep M. *L'escriptura a les terres gironines*. Segles IX-XVIII. Girona, Diputació, 1993, 2 vols. 824, 57 pàg. + làmines.

BADOSA, Cristina. *Josep Pla, el difícil equilibri entre la literatura i la política, 1927-1939*. Barcelona, Curial, 1994, 484 pàg.

BUSQUETS i DALMAU, Joan. *La Catalunya del barroc vista des de Girona*. La crònica de Jeroni de Real (1626-1683), I. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, 663 pàg.

CARRERAS i PÉRA, Joan. *Girona, aplec de narracions*. Anglès, 1994, 191 pàg.

COSTA-PAU, Consol. *Noranta-nou amanides per al bon temps*. Barcelona, L'Eix editorial, 1994, 177 pàg.

Crònica d'un any. 1993. Palafrugell. Edicions Baix Empordà, 1993, 131 pàg.

Els premis d'art Vila de Palamós. Barcelona, Rubes editorial, 1994, 207 pàg.

ESPONELLÀ, Núria. *Un vent, una mar*. Barcelona, Quaderns Crema, 1994, 54 pàg.

FAÑANÁS, Miquel. *Diari de les revelacions*. Alzira, Edicions Bromera, 1994, 126 pàg.

GARDELLA, Maria Àngels. *El mar i el desig*. Barcelona, Columna-La Galera, 1994, 140 pàg.

GARNATXE, Joan. *Els co-patrons de Breda*. Sant Iscle i Santa Victòria. Girona, Parròquia de Breda, 1994, 40 pàg.

Història de Girona, 5. ADAC, 1994, pàg. 145-180.

Josep Pla vist per quaranta-set il·lustradors. A cura de M. Isabel Casal i Xavier Fàbrega. Girona, Associació d'Amics de Josep Pla, 1994, 134 pàg.

Memòries d'una família pagesa: els Anglada de Fonteta (segles XVII-XVIII). Estudi i transcripció de Santi Soler i Simon. Girona, Ajuntament de la Bisbal d'Empordà, 1994, 118 pàg.

PLANAS, Sílvia; PUIGDEVALL, Narcís. *Sant Jordi Desvalls*. Girona, Diputació i Caixa de Girona, 1994, 96 pàg. (Quaderns de la Revista de Girona, 51).

PUIGBERT, Joan. *La Normal de Girona i el magisteri públic (1914-1936)*. Girona, Universitat, 1994, 125 pàg.

PUIGDEMONT, Carles. *Cata... què?* Catalunya vista per la premsa internacional. Barcelona, Edicions la Campana, 1994, 188 pàg.

PUJOL, Josep. *Fruïta del temps*. Barcelona. Empúries, 1994, 92 pàg. *Receptari gironí d'adrogueria i confiteria del segle XVII (1663) de Francesc Corominas*. Estudi, transcripció i notes de Pep Vila, Enric Prat, Joan Plana i Joan Boadas. Girona, Ajuntament, 1994, 169 pàg.

ROCA, Maria Mercè. *L'escrivent i altres contes*. Barcelona, Columna, 1994, 135 pàg.

TURON i PUIG, Josep. *Pinzellades de la vida d'un veterinari rural*. Girona, Col·legi Oficial de Veterinaris de la Província, 1994, 142 pàg.

VINYES, Toni. *Guia pràctica de la publicitat*. Barcelona, Columna-El Pont de Pedra, 1994, 249 pàg.

1994

PREMIS A TREBALLS DE RECERCA

CONSORCI DE LA COSTA BRAVA
Plaça Josep Pla, 4, 3r - 1^a • 7001 GIRONA

1. PREMIS I QUANTIA

El Consorci de la Costa Brava dotarà per aquest any 1994 un fons de 500.000,- ptes., per a distribuir entre els millors treballs presentats i que a criteri del Jurat mereixin aquesta distinció. El Jurat tindrà llibertat per a la distribució d'aquests fons entre els treballs guardonats. Es fixa, però, una quantia mínima per premi de 100.000,- ptes.

2. GRUPS DE PREMIS

El Jurat tindrà en compte la possibilitat d'establir dos grups d'entre els treballs presentats. Un grup estarà reservat exclusivament a treballs presentats per estudiants universitaris. L'altre grup, no tindrà en compte el grau de vinculació acadèmica dels autors.

3. ÀMBIT D'ESTUDI

L'àmbit d'estudi serà la zona geogràfica denominada Costa Brava, és a dir, des de Portbou fins a Blanes, i no hi haurà limitacions de tipus temàtic al contingut dels treballs. El Jurat però prendrà en especial consideració aquells treballs que preferentment facin referència al medi ambient, la protecció de l'entorn i en general la millora de la qualitat de vida.

4. OBRES QUE S'ADMETRAN

Els treballs realitzats individualment o col·lectivament que facin referència a l'àmbit geogràfic de la Costa Brava.

5. PRESENTACIÓ DE TREBALLS

D'aquests treballs es presentarà l'original i una còpia, a tamany DIN A4, mecanografiats a doble espai i per una sola cara. Els dos exemplars integrats es destinaran l'un a l'arxiu del Consorci i l'altre al Fons Documental de la Cambra de Comerç i Indústria de Girona. Els treballs realitzats per estudiants universitaris hauran d'anar acompanyats d'una certificació

Els treballs realitzats per estudiants universitaris hauran d'anar acompanyats d'una certificació del centre universitari corresponent on s'acrediti l'autor, el treball presentat i el curs acadèmic en què està matriculat.

6. TERMINI DE LLIURAMENT

Els treballs s'hauran de lliurar a les oficines del Consorci de la Costa Brava, Plaça Josep Pla, 4 - 3r - 1ª Girona, abans del 30 de setembre de 1994.

7. VEREDICTE DEL JURAT

El veredict del Jurat es farà públic abans del 30 de novembre de 1994. Aquest veredict serà inapel·lable. El Jurat podrà declarar desert tots o alguns dels premis. El lliurament dels premis es farà en una població de la Costa Brava a determinar per la Comissió de Govern del Consorci.

8. COMPOSICIÓ DEL JURAT

El Jurat serà format per les següents persones:
1 - El Director del Centre de Documentació de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Girona.
2 - Quatre professors designats per la Universitat de Girona.
3 - Dos membres de la Comissió de Govern del Consorci de la Costa Brava. Assistirà al Jurat, en qualitat de Secretari, sense vot, el Gerent del Consorci de la Costa Brava.

9. PUBLICACIÓ

A proposta del Jurat, el Consorci podrà publicar o recomanar la publicació a les institucions pertinents els treballs premiats. En qualsevol cas, la propietat dels drets de còpia correspon als autors.